Lärarhandledning

Systrarna av Silverdalen
Författare: Pascale Vallin Johansson

Rekommenderas för åk 3–6
En handledning av Pascale Vallin Johansson

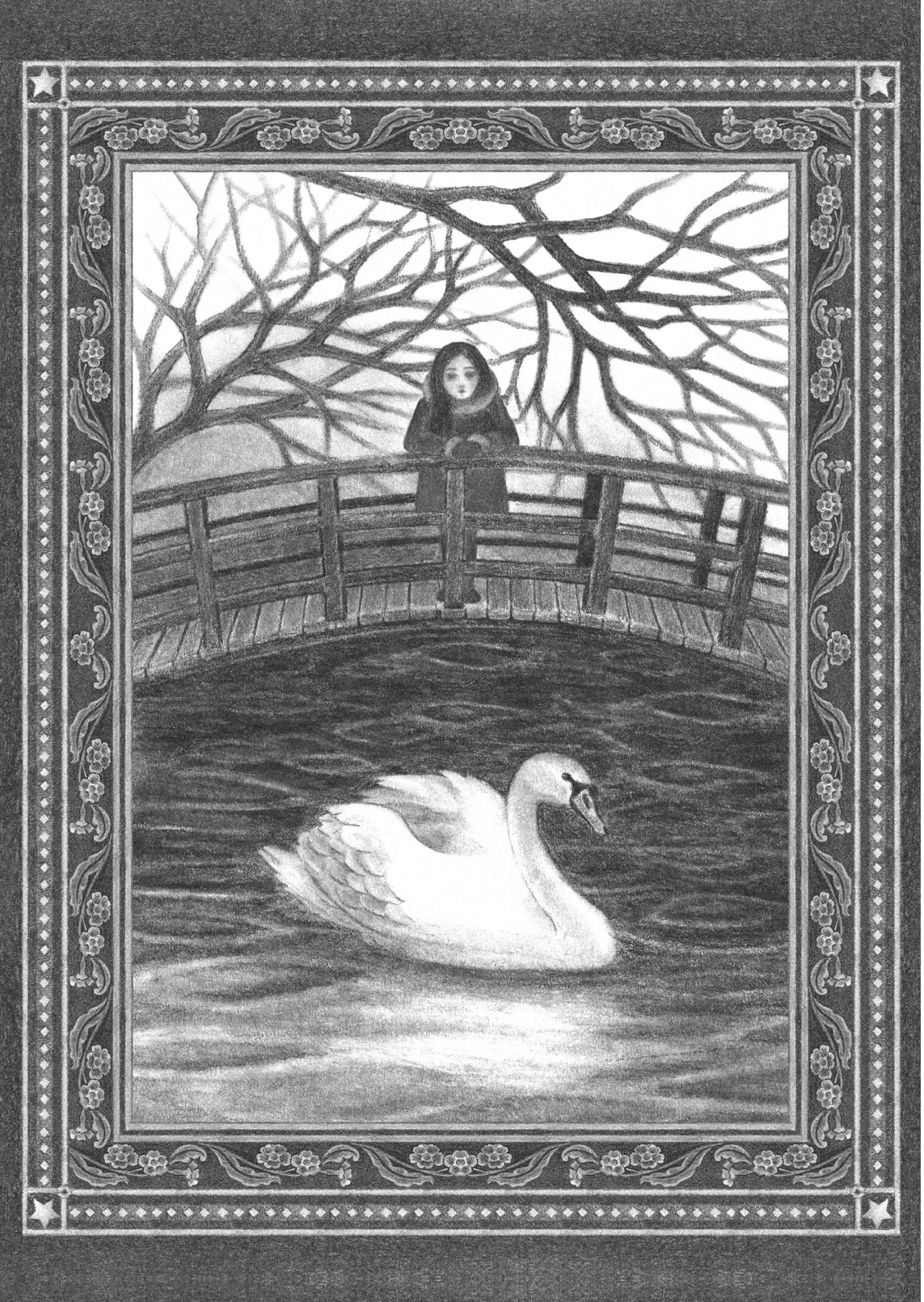

Introduktion

Systrarna av Silverdalen är berättelsen om 12-åriga Ylva-li som aldrig haft en riktig vän. Hon har alltid dragit sig undan med en bok eller drömt sig bort i fantasin. Men när hon hamnar på ett flickhem 1945 kommer hon inte längre undan utan måste konfronteras med verkligheten och ta ställning. Bokens teman om barns rättigheter, orättvisor, sorg, liv och död gör att den passar utmärkt att arbeta ämnesintegrerat med.

Kursplanen i svenska för åk 4-6 lägger bland annat fokus vid lässtrategier, att skapa och bearbeta texter samt att förstå textens innehåll och struktur. Även att arbeta med argumentation och muntlig presentation. För yngre åldrar är det ett större fokus på den enskilda elevens förståelse av texters uttalade budskap (på raderna), enklare former för textbearbetning, förståelse av stavningsregler samt att träna på återberättande.

Exempel på läsförståelsestrategier kan vara att förutspå handlingen, utreda nya ord och uttryck, ställa frågor till texten, klargöra otydligheter och sammanfatta textinnehåll. Textkopplingar är också ett utvecklande arbetssätt för att göra texten tydlig för eleverna. Under läsningen stannar man upp och jämför texten med andra liknande texter och egna erfarenheter.

Men det viktigaste är framför allt elevernas egna förståelse, tolkning och intresse av textens innehåll och budskap. Du hittar därför flera tips och konkreta övningar nedan som kan hjälpa dig att få dina elever att utveckla sin läsförståelse, och därmed sin läslust, genom att arbeta med ordförståelse, träna på att använda läsförståelsestrategier och att göra textkopplingar.

Alla övningar i handledningen delas in i vad man kan göra *före* läsningen, *under* läsningen och *efter* läsningen.

Före läsningen

- Titta tillsammans på bokens omslag. Titta på bilden, läs titeln. Vad är det för typ av bok? Vad tror ni boken kommer att handla om? Be eleverna att motivera sina svar. Prata om författaren innan ni börjar med boken. Har ni läst någon annan bok av författaren?

- Låt eleverna, enskilt, skriva ”forskningsfrågor”. ”Vad vet jag?/Vad vill jag veta?/Vad tror jag att det kommer att handla om?/Hur tror jag boken är?”. Sista frågorna ”Vad har jag lärt mig?/Vad handlade boken om?/Gissade jag rätt?” lämnas tomma och besvaras när eleverna läst klart.

- Förbered läsningen inför varje kapitel genom att gå igenom svåra ord och uttryck – se nedan under respektive kapitel.

Under läsingen

- Läs högt och läs i par, diskutera och reflektera tillsammans! Stanna upp vid lämpliga tillfällen och jämför texten med andra liknande texter. Påminner det här om något annat vi läst? Elevernas egna erfarenheter. Vad får berättelsen oss att fundera över? Du kan som pedagog hjälpa till genom att ”tänka högt” och berätta för eleverna hur du tänker och känner. Eleverna kan diskutera i par eller smågrupper och slutligen helklass.

- Läser barnen självständigt, arbeta på samma sätt och diskutera t.ex. efter varje kapitel eller ett stycke i kapitlet som du bestämt i förväg. Be eleverna stanna upp i sin läsning om det är något de inte förstår och fråga dig eller en kompis. Ge eleverna i uppgift att hitta och ta reda på svåra ord.

- Låt eleverna svara på läsförståelsefrågorna, se nedan. Dessa är indelade i: *På raderna* – svaret står i texten. *Mellan raderna* – här handlar det om att kunna dra egna slutsatser och läsa ”mellan raderna”. *Bortom raderna* – här tänker man själv vidare och reflekterar över texten. Många av de öppna frågorna har inga givna svar utan finns där för att väcka tankar och göra reflektioner ihop i klassen och leder också till fortsatta diskussioner.

- Titta gemensamt på illustrationerna som varje kapitel börjar med. Vad tror eleverna att kapitlet kommer att handa om?
Eller låt eleverna formulera egna frågor. Efter avslutat kapitel svarar de muntligt eller skriftligt. Diskutera frågor och svar tillsammans.

- Låt eleverna sammanfatta enskilda kapitel muntligt eller skriftligt. Prata tillsammans om hur berättelsen började, vad som hände sedan och hur den slutade.

- Kopiera några exemplar från en sida i boken. Klipp ut meningarna. Dela in eleverna i mindre grupper som sedan pusslar ihop en berättelse med hjälp av urklippen. Jämför och diskutera sedan.

Efter läsningen

Tipsen nedan kan även användas under läsningen!

- Eleverna ritar en bild efter att ha läst klart. Sätt upp bilderna på väggen och diskutera tillsammans.

- Vissa saker kan vara jobbiga att prata om och barnen vill inte säga dem högt i klassen. Då kan du arbeta med en hemlig skriv- och ritbok. Där får eleverna skriva, rita och berätta sådant de tycker är jobbigt i klassen/skolan och med kompisarna. Förtydliga att det bara är du som läser den här boken, och om barnet vill kan du också skriva ett svar.

- Ställ olika påståenden. Inget svar är rätt eller fel. Eleverna ska välja ett av svarsalternativen genom att ställa sig på en plats i rummet som är markerad/avsedd för det svaret. Sedan diskuterar ni vad skillnaden mellan de olika alternativen är och att inget är rätt eller fel utan bara olika sätt att se på saker.

- Boktrailer. Dramatisera någon händelse ur boken och gör en boktrailer. Se hur olika det kan bli beroende på vad man väljer och hur man ser på samma berättelse. Diskutera kring hur saker och ting kan uppfattas olika beroende på vad man själv har för erfarenheter.

- Låt eleverna skriva en recension. Sammanfatta handlingen och motivera betyget. Fem stjärnor är max!

Arbeta ämnesintegrerat

Ämnen som tas upp i boken som barns rättigheter, orättvisor, sorg, liv och död passar utmärkt att arbeta med i ämnen som religion, samhälle och biologi. Ett tema kan vara ”barns rättigheter – förr och nu” eller något liknande, där man också kan ta upp Barnkonventionen. Frågor eleverna kan arbeta med kan vara: Varför finns det orättvisor? Kan man själv göra någonting åt det? Varför kan inte alla föräldrar ta hand om sina barn? Finns det barnhem i dag? Hur hänger kropp och psykiskt mående ihop? Och frågor kring livets gång, att alla människor föds och dör, som man inte ska ta upp innan alla har läst ut boken. Vad händer när någon dör? Finns det ett liv efter döden? Hur ser olika religioner på det?

Berättelsen

Jag borde ha förstått att den inte fanns på riktigt. Den där världen där min tvillingsyster bodde. Ändå hittade jag dit till slut.

Ylva-li har aldrig haft någon riktigt vän. Hon drömmer om någon som kan förstå henne på ett sätt som ingen annan har gjort. En sådan vän som man bara läser om i sagorna. När klassen samlas för att titta på en solförmörkelse blir Ylva-li lockad in i skogen av en gestalt i gammeldags klänning. Plötsligt är marken snötäckt och skolbyggnaden är annorlunda. På utsidan ser den likadan ut men när Ylva-li öppnar dörren till klassrummet finns där inte längre bänkar utan prydliga rader med sängar. Och längst in, i en av sängarna, rör sig någon. Det är en flicka i hennes egen ålder, Barbro, och de blir oskiljaktiga. Det är bara det att Ylva-li har hamnat i 1945. Kriget pågår och skolan är nu ett hem för föräldralösa flickor. För att Ylva-li ska lyckas ta sig tillbaka till sin egen tid behöver hon lösa ett mysterium. Det handlar om gestalten i skogen och det är bråttom.

Svåra ord och uttryck

PROLOG
Oundvikligt, Salikons rosor

KAPITEL 1
Vitskimrande, Dimslöja, Inbjudande, Snirkliga, Spånade, Inbillat, Förväntansfull, Svetsglaset, Matchande, Repeat, Hajade till

KAPITEL 2
Litet uns, Hemslöjdsföreningen, Levt i misär, Nära att förfalla, Dugliga tjänarinnor, Smärtan

KAPITEL 3
Nummerskiva, Tidslucka, Skeptisk, Närhelst, Helt galet, Mossiga, Dårhus, Föreståndarinnan, Gjorde sig bara till, Suput och odugling, Förtjänat, Skrubb, Riskera, Åkarbrasor, Hembiträden, Vidskeplig, Besvärjelse

KAPITEL 4
Töcken, Illusionen, Ritualen, Huckle, Spärra in, Kronprinsessa, Tvåspråkig, Vid medvetande, Chansning, Vårdträdet, Folktro, Sinnessjukhus

KAPITEL 5
Mörkläggningsgardiner, Törnekrona, Psalmbok, Makt och ära, Ålderdomligt, Vidunderlig, Alldaglig, Höknäsa, Överbettet, Stetoskopet, Efter omständigheterna bra, Ett behjärtansvärt ärende, Ett föredöme, Myndigheterna, Medicinska spörsmål, Nöden är svår, Fint handlag, Tisslas och tasslas, Isoleringsrummet, Stensöta

KAPITEL 6
Biologisk dotter, Tolka, Frestande, Himlakropparna, Positionen, Gåva, Förunnat, Skatta sig lycklig, Tiden kändes knapp

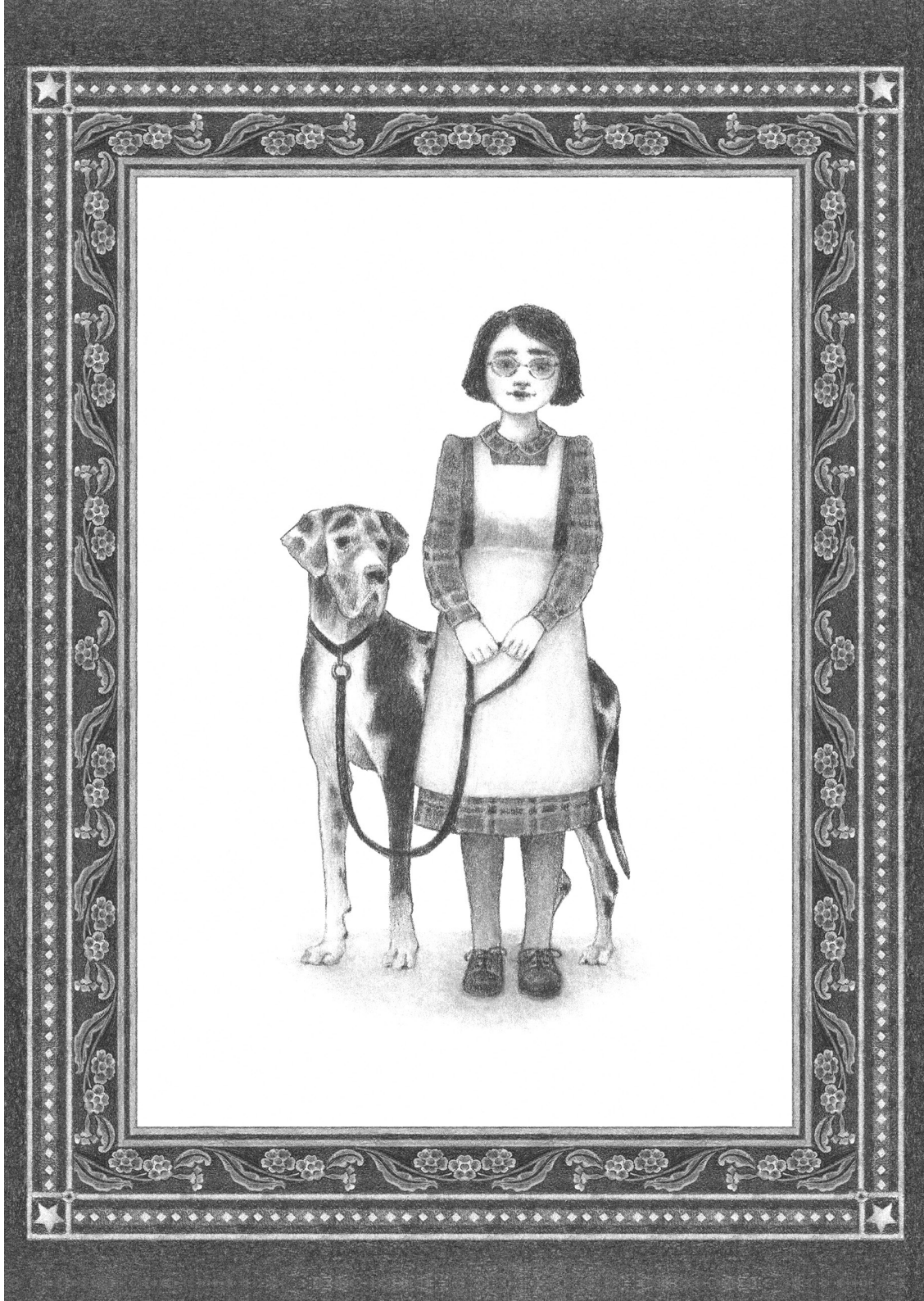

KAPITEL 7
Stillade mig, Stålsatte mig, Kippade efter andan, Grand danois, Uniformen, Stanken, Kväljande, Sabadillättika, Sinnesslöanstalt, Inskrivningsnummer, Arbetslag, Hästtagel

KAPITEL 8
Ohygieniskt, Motiv, Träsnidad, Välvda, Terrakottafärgade, Kapellet, Kvalmiga, Ta seden dit man kommer, Tjäna i bättre hem, Skamvrån, Kateder, Podium, Synder, Svarta tavlan, Dokumentskåp, Överklass, Piga, Adelsblod, Skammen, Hyperventilera, Uppmuntrande, Utnyttjat, Hushåll

KAPITEL 9
Kåda, Huggkubbe, Jublade, Sköljhon, Klema bort, Trolovade, Dräng, Metallisk, Tanklös,

KAPITEL 10
Mordlysten, Skenhelig, Förskräckelse, Ett fån, Flyktingförläggning, Reprimand, Haft förhoppningar, Ödesmättat, Guldornament, Manade på

KAPITEL 11
Utvisa, Matchande, Ihärdigt, Tar sig an, Sina likar, Permanent, Under mitt beskydd, Föredöme, Nedvärdering, Kalv på grönbete,

KAPITEL 12
Ihärdig, Ett knyst, Dokumentskåp, Sättas på plats, Narras, Ansats, Ensamrätt, Knäckt, Odugling och vagabond, Märkbart tagen, Porträttbilder

KAPITEL 13
Näsvisa, Uppfostringsanstalt, Gå honom till mötes, Anhöriga, Återkalla

KAPITEL 14
Manade, Stålsatte, Stiftelsen,

KAPITEL 15
Häpen min, Otvetydigt, Överseende, Osannolikt

KAPITEL 16
Barmhärtig, Stoltsera, Uppstudsighet, Konfronterade, Bräcklig, Obefintlig, Tumultet

KAPITEL 17
Så kallade stöld, Anletsdrag, Bedrägeri, Underrättelsetjänsten, Uppstudsighet, Värdigt avslut, Oövervinnerliga, Historiska skeendet

KAPITEL 18
Efterkälken, Återfunnen, Överbeskyddande

KAPITEL 19
Krigsdagböcker, Går i pension, Skingrades, Kvinnorättsfrågor

KAPITEL 20
Förgätmigej, Återförening, Majestätisk

EPILOG
Har inte långt kvar

Läsförståelsefrågor

PROLOG

Vad har Ylva-li drömt om? (På raderna)
Vad handlar Allrakäraste syster om? (Bortom raderna)

KAPITEL 1

Varför har Ylva-lis mamma inte köpt svetsglaset till solförmörkelsen? (På raderna)
Varför smiter Ylva-li undan och ställer sig bakom isboden? (På raderna)
Tror du att Ylva-li har några vänner i klassen? (Mellan raderna)

KAPITEL 2

Vilken bok ska Ylva-li låna ut till Barbro? (På raderna)
Vad säger Barbro om vinden? (På raderna)
Varför har Barbro nattlinne mitt på dagen? (På raderna)
Vad tycker Ylva-li om mörker? (Mellan raderna)
Känner du till boken Alice i underlandet? (Bortom raderna)

KAPITEL 3

Vet du vad Lalehs Goliat handlar om? (På raderna och bortom raderna)
Vet du hur telefonerna såg ut förr i tiden? (Bortom raderna)
När tror du att det blev olagligt att slå barn? (Bortom raderna)
Vad är Ylva-li rädd för när hon är inlåst i skrubben? (På raderna)
Hur tror du att fröken Olsson är som person? (Mellan raderna)
Vad är en vällingklocka? (På raderna)
Vad tror du Ylva-li menar när hon tänker: Hur kunde mamma döpa mig efter någon som dog i en berättelse? (Mellan raderna)

KAPITEL 4

Varför bad Barbro Maj-Britt att säga till fröken Olsson att det var hon som hittade Ylva-li? (På raderna)
Vet du vem som är kronprinsessa i Sverige nu? (Bortom raderna)
Varför låtsas Ylva-li att hon inte kan svenska? (På raderna)
Varför gör Viola ritualen runt trädet? (På raderna)
Känner du till några ritualer? (Bortom raderna)
Varför tror Viola att hon blir avskedad om någon får veta att hon går till Tekla? (Mellan raderna)

KAPITEL 5

Varför hänger bilden på Jesus i rummet? (På raderna)
Varför tror du att Jesus har en törnekrona runt huvudet och spikar i händer och fötter på bilden? (Bortom raderna)
Vet du några populära psalmer som man brukar sjunga på skolavslutningar? (Bortom raderna)
Vad tycker fröken Olsson om doktor Bergkvist? (På raderna och mellan raderna)
Känner du till vad som står i Barnkonventionen, förutom det som står i boken? (Bortom raderna)
Säger Barbro ifrån om hon tycker något är fel? (På raderna)
Säger Ylva-li ifrån om någon behandlas orättvist? (På raderna)
Vad betyder uttrycket: ”Din vilja växer i skogen”? (På raderna)
Tror du att Tekla är en snäll person? (Mellan raderna)

KAPITEL 6

Vad vill Tekla att Ylva-li och Barbro ska lova henne? (På raderna)
Varför tror Tekla att den tysta flickan som vinkade åt Ylva-li att följa med är ett spöke? (På raderna)
Hur länge är det till nästa solförmörkelse? (På raderna)
Har du sett någon solförmörkelse? (Bortom raderna)
Varför säger Barbro åt Ylva-li att rycka upp sig när hon klagar på att det är orättvist? (På raderna)
Hur tror du att det kändes för flickorna som växte upp på Rådan och inte hade några föräldrar som kunde ta hand om dem? (Bortom raderna)

KAPITEL 7

Vad är det som kommer när Ylva-li tror att det är ett odjur på jakt? (På raderna)
Har du träffat en grand danois? (Bortom raderna)
Vad har man sabadillättika till? (På raderna)
Hur har Maj-Britt fått ärret som hon har på armen? (På raderna)
Vad tror du Maj-Britt tycker om sin pappa? (Mellan raderna)
Vad tror Maj-Britt ska hända när hon ska stå på berget och skrika in våren? (På raderna)
Vad tycker Ylva-li om att alla flickorna kommer fram till hennes säng i sovsalen? (På raderna)
Vad skulle du tycka om att bo med dina klasskamrater i en sovsal? (Bortom raderna)

KAPITEL 8

Varför tror du att Doris vill vinna hela tiden? (Bortom raderna)
Vad trycker fröken Olsson in mellan Ylva-lis läppar? (På raderna)
Varför tvingar fröken Olsson Ylva-li att äta upp vällingen? (På raderna och mellan raderna)
Vad skulle du göra om någon försökte tvinga dig att äta något du inte vill ha? (Bortom raderna)
Hur ser fröken Medberg ut? (På raderna)
Varför tror du att Serafia börjar hyperventilera? (Mellan raderna)
Vilken siffra broderar Ylva-li? (På raderna)
Varför tror du att hon gör det? (På raderna och bortom raderna)
Vem är det som rycker upp dörren när Ylva-li är i korridoren och följer efter spökflickan? (På raderna)
Varför tror du att fröken Olsson berättar om sitt liv för Ylva-li? (Mellan raderna)

KAPITEL 9

Vad är det för tecken Ylva-li och Barbro är så glada över? (På raderna)
Varför tror du att fröken Olsson slår Viola? (Mellan raderna)
Vilket datum föddes Ylva-li? (På raderna)
Tycker du att tretton är ett oturstal? (Bortom raderna)
Vad kallade de fotografen som kom och tog bilder på flickorna på Rådan? (På raderna)

KAPITEL 10

Varför ser Barbro mordlysten ut när hon pratar med Ylva-li utanför fröken Olssons kontor? (Mellan raderna)
Varför blir fröken Olsson så arg på Ylva-li när hon ser Ylva-li inne på sitt kontor? (Mellan raderna)
Känner du till något om flyktingförläggningar i vår tid? (Bortom raderna)
Varför gör Viola som fröken Olsson säger? (På raderna och mellan raderna)
Vet du hur en pekineshund ser ut? (Bortom raderna)

KAPITEL 11

Vad vet du om flyktingar som kommer till Sverige i dag? Är det många som inte får stanna? (Bortom raderna)
Hur vet Ylva-li att det är nummer tretton på nyckeln? (På raderna)
Vem är det som dyker upp i spegeln i klädförrådet? (På raderna)
Har du hört talas om någon som känt av eller har sett spöken? (Bortom raderna)
Känner du till uttrycket: kalv på grönbete? (Bortom raderna)
Varför tror du att kronprinsessan Louise hjälper Ylva-li? (Bortom raderna)

KAPITEL 12

Vad tror du fröken Olsson menar med att det inte är bra för moralen att spegla sig? (Bortom raderna)
Vad menade fröken Olsson när hon skrev om Ylva-li: Fick sättas på plats omedelbart då hon trodde sig kunna uppföra sig hur som helst? (På raderna)
Har du varit med om att någon sagt eller skrivit saker om dig på ett elakt

sätt? (Bortom raderna)
Hur tror du Barbro känner när hon får läsa att hennes pappa inte vill veta av henne? (Mellan raderna)
Vad tycker du om Doris? (Bortom raderna)
Vem är flickan på bilden med nummer 164? (På raderna)

KAPITEL 13

Vad tror du Barbro menar när hon säger att hennes pappa är som död för henne? (Mellan raderna)
Varför tror du att Barbro ser ut som om hon skäms? (Bortom raderna)
Vem tror Ylva-li det är som har tagit fröken Olssons armband och lagt det i Barbros låda? (På raderna)
Hur långt är det till nästa solförmörkelse? (På raderna)
Förstår du Ylva-li när hon väljer att satsa på att hjälpa spökflickan istället för att hjälpa Barbro? (Bortom raderna)
Har du någon gång varit tvungen att göra ett svårt val? (Bortom raderna)

KAPITEL 14

Vad hade hänt Serafias kusin på uppfostringsanstalten? (På raderna)
Tror du att det finns liknade uppfostringsanstalter nu för tiden? (Bortom raderna)
Varför tror du att Barbro inte vill kämpa för sig själv? (Mellan raderna)
Vad betyder ”stålsatte mig”? (Bortom raderna)
Vad är det som ligger i silverskrinet? (På raderna)
Förstod du tidigare att det var Barbros brev som spöket ville visa Ylva-li? (Mellan raderna)

KAPITEL 15

Varför stoppar Doris fingrarna i halsen? (Mellan raderna)
Varför säger Barbro att Ylva-li är hennes allrakäraste syster? (Mellan raderna)
Varför tittar Viola på Ylva-li med häpen min? (På raderna)

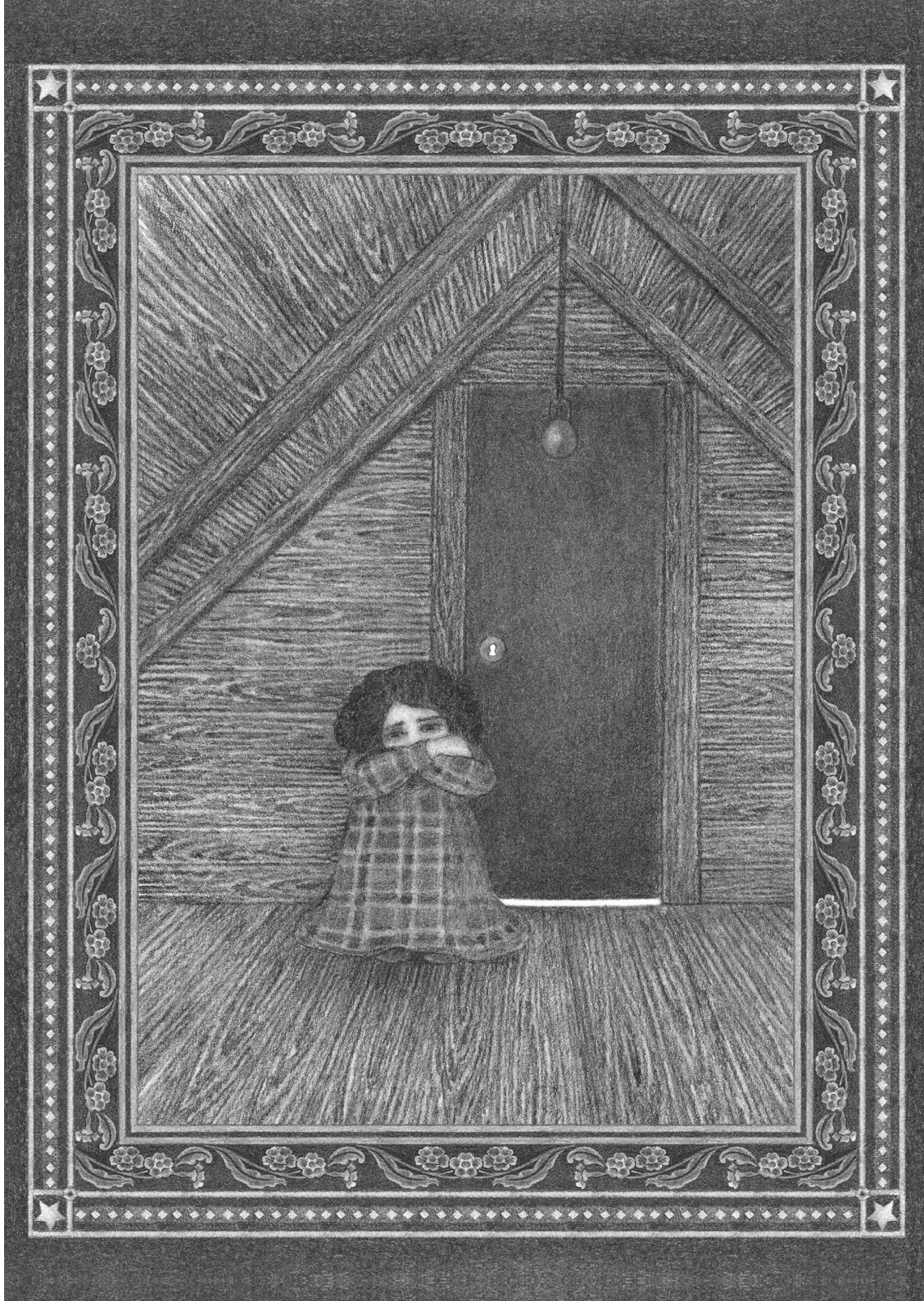

Varför skvallrade Doris på Barbro? (På raderna)
Varför litar Ylva-li på Doris nu? (Mellan raderna)

KAPITEL 16

Vad menar Ylva-li med att Barbro skulle göra sitt livs viktigaste roll? (Mellan raderna)
Varför tror du att fröken Olsson läste Barbros brev och inte bara kastade dem? (Mellan raderna)
Var låser Viola och husmor in Ylva-li? (På raderna)
Varför tror du att en del vuxna är elaka mot barn? (Bortom raderna)
Vad tror du Ylva-li och Doris har för reservplan? (Bortom raderna)

KAPITEL 17

Vem tror du har hämtat dit kronprinsessan Louise? (Mellan raderna)
Vad lyssnar de på när de får höra fröken Olssons bekännelse? (På raderna)
Anade du att Ylva-li hade spelat in samtalet när hon gömde sig i garderoben? (Mellan raderna)
Vad tror du bedyra er oskuld betyder? (Bortom raderna)
Vad gör eleverna på skolan när kronprinsessan avskedar fröken Olsson? (På raderna)
Hur känner du när fröken Olsson skäms? (Bortom raderna)
Vad skulle Viola och fröken Ingeborg göra på Kungsgatan? (På raderna)
Vem var spökflickan? (På raderna)
Varför vill inte Barbro följa med Ylva-li hem till vår tid? (På raderna)

KAPITEL 18

Vad menar Tekla med att Ylva-li och Barbro är själssystrar? (På raderna)
Har du hört talas om själssystrar förut? (Bortom raderna)
Vad ger Ylva-li till Barbro? (På raderna)
Vad säger Ylva-li att hon har gjort till sin mamma? (På raderna)
Tycker du att hon gör rätt när hon ljuger för sin mamma? (Bortom raderna)
Tror du att man kan vara känslig och stark på samma gång? (Bortom raderna)
Tycker du att föräldrar kan vara för kontrollerande? (Bortom raderna)

KAPITEL 19

Vem är det som svarar på porttelefonen när Ylva-li ringer på? (På raderna)
Blir du förvånad när Ylva-li möter Barbro på äldreboendet? (Bortom raderna)
Varför tror du att Barbro ger boken Allrakäraste syster till Ylva-li? (Mellan raderna)
Vilka är med på bilden som Ylva-li visar för Barbro? (På raderna)
Varför kunde inte Barbro ha kommit tillbaka tidigare i Ylva-lis liv? (På raderna)

KAPITEL 20

Varför planterades förgätmigej längs bäcken vid Rådans flickhem för länge sedan? (På raderna)
Är Barbro ledsen över att hon inte träffat någon ny vän under sitt liv? (Mellan raderna)
Vilka blommor menar Barbro när hon säger ”När Salikons rosor vissnar, då är jag död”? (På raderna)
Vems grav besöker de på Järvakyrkogården? (På raderna)
Tror du att Ylva-li och Nour kommer att bli vänner? (Mellan raderna och bortom raderna)

EPILOG

Vad är det som är på väg att hända Barbro? (Mellan raderna)
Varför måste alla människor dö så småningom? (Bortom raderna)
Känner du någon som dött? (Bortom raderna)
Tror du att människor kan finnas kvar hos oss på något vis om vi behåller minnet av dem och pratar om dem? (Bortom raderna)

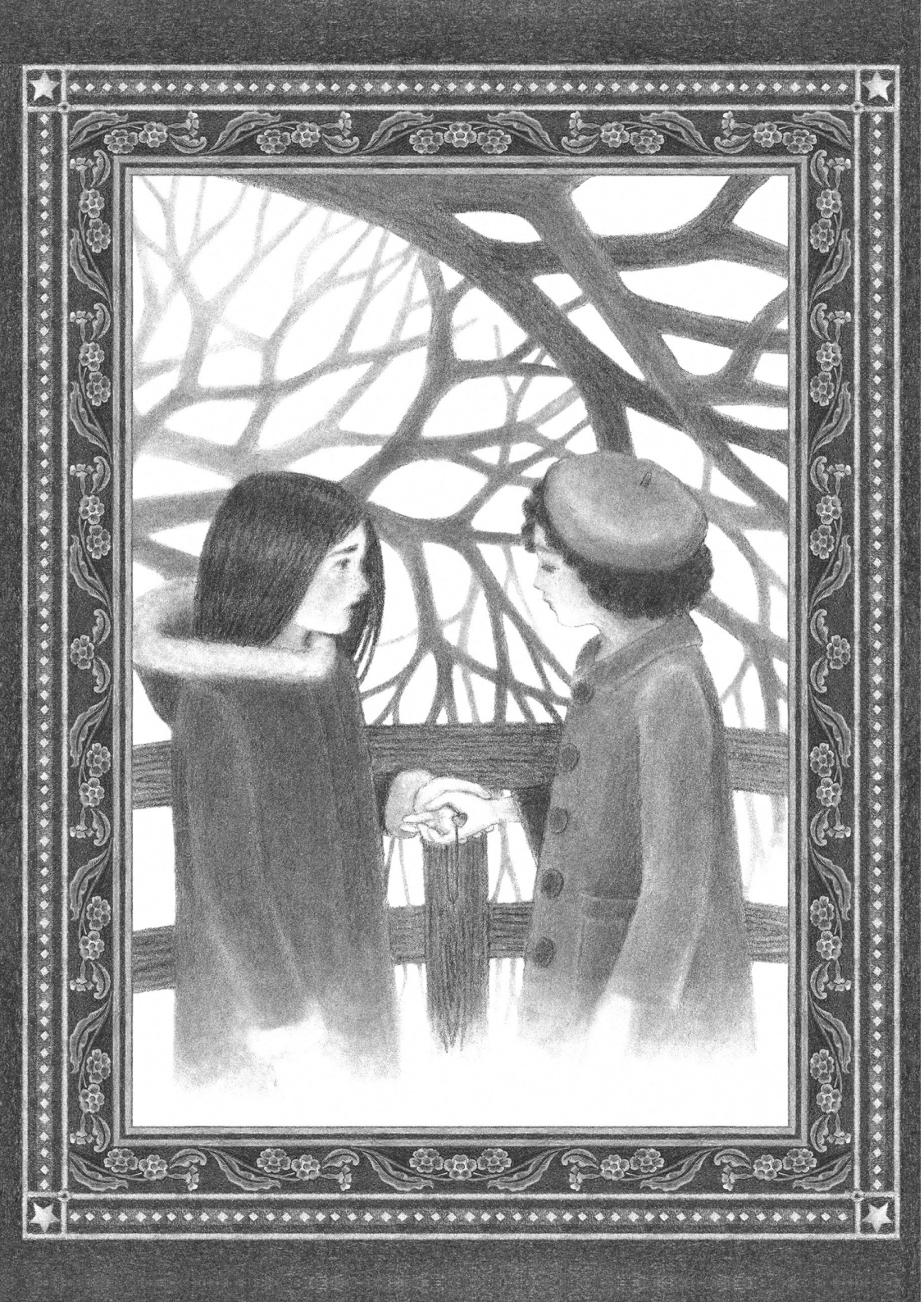

Länkar

Du kan läsa mer om *Systrarna av Silverdalen* och Pascale Vallin Johansson på hemsidan: http://www.rabensjogren.se/bocker/176603-systrarna-av-silverdalen

Se Systrarna av Silverdalens boktrailer: https://www.youtube.com/watch?v=dYP4KE6JmHo

Unicef som har i uppdrag av Förenta Nationerna att se till att Barnkonventionen följs i alla länder som undertecknat den: https://unicef.se/barnkonventionen

BRIS (Barnens hjälptelefon), tel: 116 111, du kan även chatta med dem på bris.se.